

*It's all
in the mix*

New York

VAN SLAGERSBUURT
TOT UITGAANSWIJK

HET
NEONHART
VAN
NEW YORK

- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11

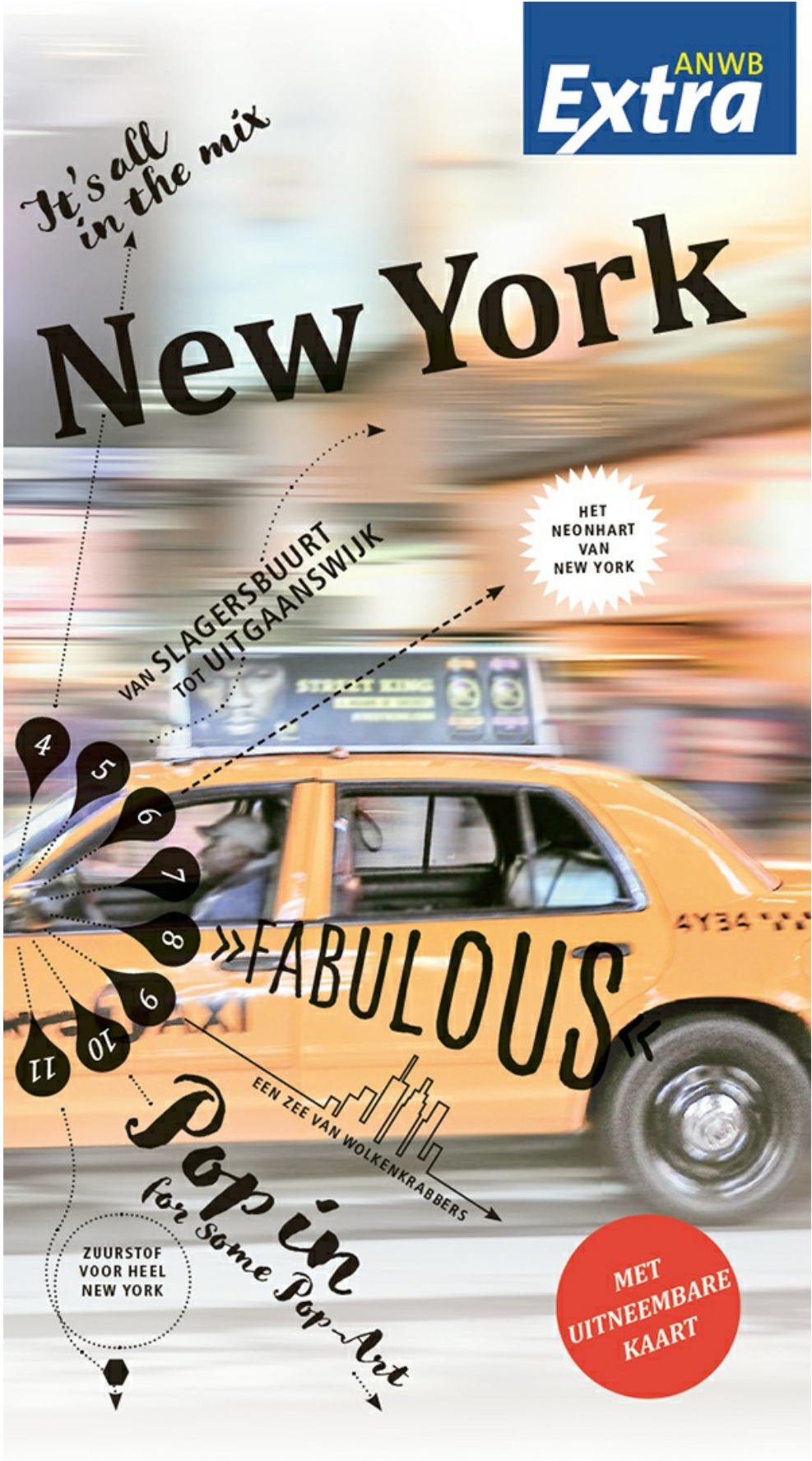
»FABULOUS»

*Pap in
for some Pap-Art*

EEN ZEE VAN WOLKENKRABBERS

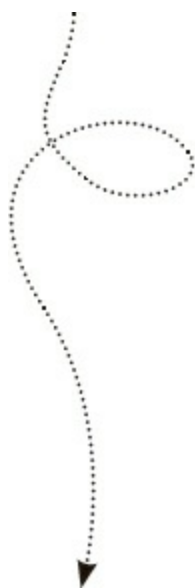
ZUURSTOF
VOOR HEEL
NEW YORK

MET
UITNEEMBARE
KAART

New York

Uitgeverij ANWB

Inhoud

Het belangrijkste eerst

Dit is New York

New York in cijfers

Wat is waar?

Kodakmoment

‘Manhattanhenge’

A Walk in the Park

Op dagen als deze...

Het kompas van New York

15 manieren om je onder te dompelen in de stad

1 Poort tot de Nieuwe Wereld – **het Vrijheidsbeeld en Ellis Island**

2 Een wijk die zichzelf opnieuw uitvindt – **Ground Zero en Wall Street**

3 Potpourri van subculturen – **East Village en Lower East Side**

4 Bohemian Rhapsody – **Greenwich Village**

5 Veel nieuws in het westen – **Meatpacking District en High Line**

6 Een podium midden op Manhattan – **Times Square**

7 Kunst onder de grond – **de subway en Grand Central Terminal**

8 Gianni, Giorgio en meer – **Fifth Avenue**

9 Manhattans moderne hart – **Rockefeller Center**

10 Kunstzwaargewichten – **het MoMA en de Museum Mile**

11 Gigantisch groen – **Central Park**

12 De wieg van zwart Amerika – **Harlem**

13 Op de pedalen – **New York per fiets**

14 Trendsetter aan de andere kant van de brug – **Brooklyn**

15 Ingehaald door de tijd – **Coney Island**

New Yorks museumlandschap

Manhattan uit

Pauze, even rebooten

Overnachten

Eten en drinken

Winkelen

Uitgaan

Reisinformatie

Hoe zegt u?

Register

Fotoverantwoording/colofon

Herinner je je deze nog?

Het belangrijkste eerst

Door de stad rollen

Ik beweeg me het liefst per fiets door New York. Of ik gek ben? Misschien een beetje. Maar er is geen andere manier om de energie van de stad in je op te nemen, zijn ritme te voelen en je te laten overdonderen door de vele indrukken (zie ook).

Manhattan uit

New York betekent voor veel mensen Manhattan. Wie zo denkt, maakt echter een grote fout. Wie New York echt wil leren kennen, moet dit stadsdeel juist uit en Brooklyn, Queens en de Bronx ontdekken (zie ook). Deze *outer boroughs* hebben een enorme ethnische en culturele verscheidenheid en zijn veel puurder, veel levendiger dan het zakelijke en toeristische Manhattan. Al heb je weinig tijd, probeer er dan toch een half dagje in door te brengen.

New Yorkse wijsheid

New Yorkers zeggen: de meest authentieke exotische maaltijden eet je daar waar de taxichauffeurs uit alle windstreken gaan eten. In de West-Afrikaanse savanne in Harlem (zie ook) bijvoorbeeld, of bij de Indiër in Murray Hill, de Chinees in Flushing of de Colombiaan in Jackson Heights.

Aan de rivier

New York heeft zijn opkomst als wereldstad te danken aan het water – de Hudson ten westen van de stad, de East River tussen Brooklyn en Manhattan en de Long Island Sound, die loopt tot aan City Island in de Bronx. Om de stad te leren kennen, moet je naar een van z'n de oevers.

Union Square

Union Square (M D 7) is de hotspot van jong New York. Hier organiseren 20- en 30-jarigen politieke protesten, maken ze straatmuziek, rollen ze samen op skateboards of komen ze gewoon bij elkaar om bij te praten.

Street Ball

Straatbasketbal heeft een lange traditie in New York. De zomertoernooien worden net zo serieus genomen als de NBA en de vaardigheid van de spelers doet niet onder voor die van hun collega's in die competitie. Honderden toeschouwers drukken hun neuzen tussen juni en september tegen de hekken van het beroemde court op West 4th Street (M B/C 8) of de 'Rucker' (M kaart 3) in Harlem. Spektakel gegarandeerd!

Metro

De subway (zie ook), zo wordt in New York gezegd, is een eigen stadsdeel. Nergens anders krijg je zo'n goed gevoel van de stad als tijdens een ritje tussen de forensen in de vaak volgepropte wagons van de ondergrondse. Op een paar vierkante meter trekt hier de multiculturele stad aan je voorbij.

Dive Bars

Ze zijn er nog, de oases van het oude, onaangepaste New York: de zogenaamde dive bars, kroegen als Grassroots Tavern (zie ook), Oldetown Bar en Rudys, met door de tand des tijds aangetaste houten vloeren en dito barmannen. Stamgasten, hipsters en een verdwaalde toerist zitten zij aan zij aan de bar met een biertje en bespreken de toestand van de wereld.

Livemuziek

Van klassiek en opera in grote concertzalen tot jazz in kleine, donkere kelders en blues op een metrostation – livemuziek is in New York nooit ver weg. En het mooie is: goedkoop is in dit geval niet per se duurkoop. Integendeel: een Open Mic Night in een gezellige kleine club in de Lower East Side kan net zo veel indruk maken als een concert van een grote naam in Carnegie Hall.

Ik woon, met een paar onderbrekingen, sinds 1990 in New York. Een jaar of tien geleden kwam ik, op de vlucht voor uit de pan rijzende huurprijzen, terecht in Harlem

Vragen? Ideeën?

Laat het me weten! Mijn adres bij de ANWB:

@ anwbmedia@anwb.nl

Dit is New York

Een waarschuwing vooraf. New York is geen stad voor mensen met een zwak gemoed. New York flirt niet met je zoals Parijs, dringt niet langzaam onder je huid. Nee, deze stad grijpt je bij je kladden en speelt met je, als een storm met een boot op volle zee, om je half eurforisch, half uitgeput weer uit te spugen. Niets aan een tripje naar New York is subtiel, al helemaal niet de eerste keer. New York is groot, luid, hectisch... En soms zit er een luchtje aan.

Altijd druk in de Big Apple

New York overweldigt zijn bezoekers met een aanval op de zintuigen. Vanaf het moment dat je uit de taxi of uit de trein stapt, word je gebombareerd met indrukken. Onvoorstelbaar grote mensenmassa's schuifelen door Pennsylvania Station, auto's toeteren en fietskoeriers schreeuwen als je het als argeloze toerist waagt Seventh Avenue over te steken. Je weet gewoon niet waar je eerst moet kijken en dat gevoel weerloos te zijn, volledig overgeleverd aan je omgeving, wordt nog versterkt door de achtergrond, een stedelijk landschap dat uit meer dan drie dimensies lijkt te bestaan. Alles komt harder binnen in New York, als een zonnige dag door een roze bril. Dat heeft er ook mee te maken dat je het gevoel hebt New York al te kennen, ook als je er voor het eerst bent. De stad waarvan je zo veel beelden in je hoofd hebt zitten in het echt meemaken, kan een shockgevoel teweegbrengen. Wie niet onder een steen leeft, heeft New York City al honderden malen voorbij zien komen in films en televisieseries. Voor de ouderen onder ons waren het *Kojak* en *Taxi Driver*, voor de jongeren *Sex and the City*, *Wall Street*, *Friends* en *Men in Black*. Zodoende komt veel in New York vertrouwd over bij de bezoeker. Je hebt het gevoel al honderden keren over Times Square en Broadway gelopen te hebben. Langs het Empire State Building, door Wall Street, naar de East River en over de Brooklyn Bridge. En toch is alles anders als je er daadwerkelijk bent. Werkelijker natuurlijk, dichterbij, groter, flitsender, harder... Het is alsof je ineens figureert in je eigen dagdroom – een bizarre, soms gelukzalige, maar net zo vaak ook beangstigende ervaring.

Een stad als een gedicht

Dat alle indrukken van New York zo intens in onze hersenen binnenkomen, is echter niet alleen een direct gevolg van het onuitputtelijke archief met beelden van de stad dat we allemaal in ons hoofd hebben zitten. Het is ook te wijten aan

New Yorks opvallendste kenmerk: de drukte. Al in 1949 schreef E. B. White in zijn beroemde essay *Here is New York* dat de drukte van New York deel uitmaakt van de schoonheid van de stad. 'A poem compresses much in a small space and adds music', schreef White. Zo is het ook met New York, aldus de dichter. 'The island of Manhattan is without any doubt the greatest human concentrate on earth, the poem whose magic is comprehensible to millions of permanent residents but whose full meaning will always remain elusive.'

Stort je in het leven op de plek die je zo goed kent uit films en televisieseries.

Empire State of Mind

Het kan dan wel zo zijn dat steden als Tokio en Hongkong New York tegenwoordig naar de kroon steken wat betreft bevolkingsdichtheid, maar in New York is de drukte meer dan simpelweg een statistisch feit. De dichtheid is de basis, de voedingsbodem van de stad. Alles in New York is hiernaar terug te leiden: de architectuur, de way of life, de cultuur ... Het duidelijkst in het oog springende kenmerk van deze basis is de wolkenkrabber. New York bouwt al meer dan 120 jaar in de hoogte, om zo veel mogelijk plek te creëren op het kleine Manhattan. Om deel uit te mogen maken van het hectische leven op dit eilandje, nemen New Yorkers genoeg met woonomstandigheden die inwoners van de meeste andere wereldsteden nooit zouden accepteren. Je moet hier vaak tot ver in je volwassen leven een huis delen (zie *Friends*) of een kamer verhuren, simpelweg omdat alléén wonen niet te betalen is. Maar ach, wat geeft het in een stad waar zo veel te doen is dat je toch nooit thuis bent?

Een reis met een bijzonder ritme

Als je in New York woont, zeker op Manhattan, is de stad je woonkamer en

eetkeuken. Je hoeft je voordeur maar uit te gaan om deel uit te maken van het spektakel. De eindloze optocht van extravagant geklede dames en heren op Fifth Avenue. De straatventers in Chinatown met hun exotische vruchten, gezouten pluimvee en emmers vol spartelende palingen. De muzikanten en andere straatartiesten op Washington Square, de *block parties* in Harlem, die de wijk de hele zomer lang veranderen in één groot festival. Een wandeling of fietstocht door New York is een wereldreis. In New York maak je op een paar vierkante mijlen net zoveel mee als in de rest van de wereld op honderden, zo niet duizenden kilometers. En deze reis heeft dan ook nog eens zijn eigen ritme, zijn eigen beat. Als een drukke jazzpartij of een stoere rap. Een ritme dat je nog steeds door je lijf voelt lopen als je allang weer op weg naar huis bent.

New York in cijfers

29

% is het aandeel Hispanics op de totale bevolking van New York. Het is daarmee de stad met de grootste Latijns-Amerikaanse gemeenschap van Verenigde Staten.

47,88

km legt lijn A van de New Yorkse subway af tussen de Bronx en Far Rockaway op het puntje van Brooklyn. Het is de langste New Yorkse metrolijn. Ter vergelijking: het hele Amsterdamse metronetwerk is slechts 42,5 km lang.

49

% van de New Yorkers spreekt thuis een andere taal dan Engels.

78

miljardairs telt New York. In London, waar net zoveel mensen wonen, zijn dat er 48.

283

km² is de oppervlakte van Queens, de grootste van de vijf New Yorkse stadsdelen. Manhattan is dan wel het bekendste van de five boroughs, maar met 59 km² ook het kleinste.

335

moorden werden er in 2016 in New York gepleegd, een historisch laagtepunt. St. Louis is de Amerikaanse stad met relatief de meeste moorden per honderd inwoners.

836

km van New York ligt aan het water.

1776

voet hoog is het nieuwe One World Trade Center. Een symbolische hoogte: in het jaar 1776 werd de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring getekend.

4032

\$ is de gemiddelde huur per maand in Manhattan.

23.705

kroegen, cafés en restaurants zijn er in New York

26.000

mensen wonen er op elke vierkante mijl van New York. Dat is circa 11.000 inwoners per km² – ruim het dubbele van Amsterdam.

50.000

\$ moet je betalen voor een nacht in de duurste hotelsuite van de stad, in het Four Seasons aan Central Park.

50.543

deelnemers lopen de New York Marathon, de 'drukste' ter wereld. Bij de marathon van Amsterdam verschijnen zo'n 12.000 lopers aan de start.

289.000

\$ kost een jaarvergunning voor een hotdogkraam in Central Park.

716.000

\$ bedraagt het gemiddelde jaarinkomen van de rijkste 1% New Yorkers – in de Bronx ligt het gemiddelde inkomen op \$ 33.000

3.940.000

mensen zijn er overdag op Manhattan – dat zijn er 1,34 miljoen minder dan 's nachts.

60.300.000
bezoekers kwamen in 2016
naar New York City.

Wat is waar?

Nergens anders ter wereld is op zo'n kleine ruimte zo veel te doen. Voor bezoekers is dat een groot voordeel: alles in New York is snel en eenvoudig te bereiken. Lopend, met de metro, met de betaalbare gele taxi's en ook met de fiets verplaats je zich in een mum van tijd van A naar B.

New York is Manhattan

Wanneer de naam New York valt, wordt in het algemeen bedoeld op het eiland Manhattan, ten zuiden van 110th Street: een gebied van 10 bij maximaal 3 km. De bezoeker kan zich er gemakkelijk oriënteren. De straten die van oost naar west lopen, de *streets*, zijn van zuid naar noord oplopend genummerd. De 'nul-sstraat' is Houston Street. Alleen ten zuiden hiervan, in het oude Manhattan, is het straatbeeld Europees: willekeurige straatnamen en geen rasterpatroon. De New Yorkse straten die van noord naar zuid lopen, heten *avenues* en zijn vanuit het oosten genummerd, oplopend in de richting van Hudson River. De grens tussen oost en west is Fifth Avenue. Het stadsdeel ten oosten ervan noemt de New Yorker *East Side*, dat ten westen ervan *West Side*. De enige uitzondering op het rasterpatroon is **Broadway**, dat het eiland diagonaal doorsnijdt langs een oud jachtpad. Natuurlijk zijn er ook historische bezienswaardigheden in New York; de stad is immers vierhonderd jaar oud. Zijn charme ligt echter niet in het bezoeken van 'oude' gebouwen. Wie New York echt wil beleven, moet de sfeer van de verschillende wijken te proeven.

Midtown

Onder 'Midtown' verstaat de New Yorker vooral het gebied tussen 34th en 59th Street, de zuidrand van Central Park. Midtown is het economisch centrum van New York. Hier staan de kantoortorens die de skyline van de stad bepalen, hier speelt zich overdag het hectische leven af dat de bijzondere energie van de stad vormt.

Het geografische centrum van Midtown is **Times Square** (M D 4/5) op de kruising van Broadway en Seventh Avenue. Times Square, met zijn fonkelende neongevels, is het centrale verkeersknooppunt van de stad, waar veel metrolijnen samenkomen. Wie van hier oostwaarts gaat, komt al snel op **Fifth Avenue**, de duurste winkelstraat van de wereld (zie ook).

Aan de andere kant, ten westen van Seventh Avenue, ligt ten zuiden van Midtown het historische **Garment District** (M C/D 5) met zijn stoffenwinkels en oude kleermakerijen. Weer wat verder naar het zuiden ligt **Chelsea** (M B/C 6), een mooie woonwijk met een grote homopopulatie. In de pakhuizen in het westen van Chelsea heeft de New Yorkse kunst- en galeriescene zijn intrek genomen.

Ten zuiden van Chelsea ligt het **Meatpacking District** (M B 7). In de voormalige slachthuizen zitten nu chique boetieks, restaurants en nachtclubs. Chelsea en het Meatpacking District worden doorsneden door de **High Line** (M B 5-7), een oude verhoogde spoorbaan die is getransformeerd tot een populair park.

Downtown

De grens tussen Midtown en wat de New Yorkers 'Downtown' noemen, wordt gevormd door 14th Street. In het westen, ten westen van Sixth Avenue (Avenue of the Americas), ligt **Greenwich Village** (M C/D 7/8), een charmante oudere woonwijk met rustige straatjes, cafés en restaurants. In het oosten, ten oosten van Broadway,

strekt zich het hipper en jongere **East Village** (M D/E 9) uit.

Ten zuiden van Houston Street liggen in het westen **SoHo** (M B/C 9) en **TribeCa** (M A/B 9/10), afkortingen van respectievelijk South of Houston Street en Triangle below Canal Street. De voormalige industrie- en handelswijk pronkt tegenwoordig met chique winkels en luxe woonhuizen. In de richting van East River doorkruis je eerst **Little Italy** (M C 9/10) en het ten zuiden daarvan gelegen **Chinatown** (M C 10/11), voordat je terechtkomt in de **Lower East Side** (M C/D 10) tegenwoordig een uitgaanswijk, vroeger een buurt waar Joodse immigranten woonden. De zuidpunt van Manhattan bestaat uit het **Financial District** (M A/B 11/12) met Wall Street en de beurs en natuurlijk de plek van de voormalige Twin Towers, het weer opgebouwde World Trade Center. Het stadhuis, de oude skyline met de klassieke wolkenkrabbers uit het begin van de 20e eeuw en het Woolworth Building vormen de sporen van het oude Manhattan. In het westelijke deel van deze buurt ligt aan de Hudson de oude zeehaven van New York.

Uptown

In het noorden strekt zich langs de oostkant van Central Park de **Upper East Side** (M F/G 2/3) – uit, de meest exclusieve woonwijk van New York. Aan Fifth Avenue liggen de **Museum Mile** (zie ook) en de ambassadewijk; aan Park Avenue staan de duurste en fraaiste appartementsgebouwen van de stad. De **Upper West Side** (M D/E 1/2), aan de andere kant van Central Park, is een levendige woonwijk met kroegen, restaurants en winkels en bovendien het Lincoln Center, het grootste New Yorkse podium voor opera, klassieke muziek en ballet. Ten noorden van 110th Street ligt het Afro-Amerikaanse stadsdeel **Harlem** (M kaart 3). Tot zo'n twintig jaar geleden werd het vervallen Harlem vanwege de slechte leefomstandigheden en de criminaliteit meestal door toeristen gemeden. Sindsdien maakt de wijk echter een sterke opleving door; alle reden om een apart hoofdstuk aan Harlem te wijden (zie ook).

The Boroughs

Ten oosten van Manhattan, aan de andere kant van de East River, liggen op het schiereiland **Long Island** de stadsdelen **Queens** en **Brooklyn**, en op het vasteland ten noorden van Manhattan ligt de **Bronx**. De vijfde *borough* is **Staten Island**, een eiland in de baai van New York.

Kodakmoment

'Manhattanhenge'

Hoezo, een stad als New York kent geen natuurlijk schouwspel? Drie tot viermaal per jaar lijkt de zon zich bij het ondergaan te bewegen volgens het stratenpatroon van Manhattan. Het spektakel wordt 'Manhattanhenge' genoemd en maakt zelfs indruk op de coolste, blaséste New Yorker. De stad staat dan even stil bij dit urbane Grand Canyon-gevoel.

A walk in the park

De New Yorkse parken doorbreken het strenge stratenraster en daarmee de haast en hectiek die het ritme van de stad bepalen. Je tred vertraagt als vanzelf en je zintuigen openen zich voor nieuwe, volledig andere indrukken. Voor een spontaan concert bijvoorbeeld, zoals hier op Washington Square, waardoor je je in elk geval voor een paar minuten een echte New Yorker voelt.

Op dagen als deze...

In Brooklyn zijn ze er nog, de bohemians die Manhattan ontvlucht zijn in verband met de absurd hoge kosten voor levensonderhoud. In cafés als Bar Tabac in Cobble Hill wordt de dag lezend en discussiërend – maar soms ook gewoon luiërend – doorgebracht door creatieve geesten.

Het kompas van New York

1

Poort tot de Nieuwe Wereld – **het Vrijheidsbeeld en Ellis Island**

Het is een panorama dat al miljoenen mensen heeft betoverd: 'Lady Liberty' – het Vrijheidsbeeld, het symbool van de belofte van Amerika – en aan de horizon de majestueuze skyline van Manhattan, die onbeperkte mogelijkheden in het vooruitzicht stelt.

Het Vrijheidsbeeld – symbool van hoop voor vele generaties immigranten uit de hele wereld.

Dat panorama was de eerste aanblik die de Nieuwe Wereld grote groepen nieuwkomers uit Rusland, Polen, Duitsland, Ierland, Engeland en Italië tot 1954 bood. Ze werden (bijna) allemaal door quarantainestation en immigratiecentrum

Ellis Island gesluisd voordat ze voet aan wal mochten zetten in hun nieuwe vaderland. Wie hier vandaag de dag met de veerboot aanmeert, kan zich misschien wel het kippenvelgevoel voorstellen van de 'vermoeide, arme en uitgeputte massa's' die worden bezongen in het beroemde gedicht van Emma Lazarus dat op een plaquette in de sokkel van het Vrijheidsbeeld is vereeuwigd.

Voor alle immigranten uit Europe, die naar Amerika voeren in de hoop op een leven in waardigheid en rijkdom, kwam na weken op zee met Lady Liberty land in zicht. Wie vandaag de dag met de (veer)boot door de New York Bay vaart, heeft exact hetzelfde uitzicht.

Tegenwoordig is Ellis Island een van de grote attracties van New York. Dagelijks maken boten vanaf de steiger bij **Battery Park 1** op de zuidpunt van Manhattan elke 45 minuten een rondvaart met stops op Ellis Island en bij het Vrijheidsbeeld. In het hoogseizoen staat er een zeer lange rij wachtenden in het park. Wie er 's ochtends niet al te vroeg bij is, kan achteraan aansluiten en moet soms wel meer dan twee uur wachten. Evengoed is de trip de moeite waard, en niet alleen vanwege het uitzicht. In Battery Park ligt ook het **New Amsterdam Plein and Pavilion**, een Nederlands cadeau voor de vierhonderste verjaardag van New York.

Onder de kroon

In de eind jaren negentig gerestaureerde **Great Hall 2** op Ellis Island kun je stap voor stap de procedure volgen die de immigranten moesten doorlopen voordat ze in Amerika aan land werden gelaten. Miljoenen Amerikanen komen hier ook om in de database naar hun voorouders te zoeken. Hier kunnen ze precies uitzoeken wanneer hun familie is aangekomen en waar ze vandaan kwam. De helft van alle Amerikaanse burgers stamt af van immigranten die via Ellis Island zijn binnengekomen. Het is aandoenlijk om te zien hoe ze proberen zich te verplaatsen in de situatie van hun voorvaderen, die hoopvol, maar ook bang over de drempel naar de Nieuwe Wereld stapten.

Eveneens de moeite waard is de stop bij het **Vrijheidsbeeld 3**. Het 93 m hoge beeld was een geschenk van Frankrijk aan de Verenigde Staten ter gelegenheid van de honderste verjaardag van de Onafhankelijkheidsverklaring. Het

uitkijkplatform, dat een adembenemende blik op Manhattan biedt, was na 11 september 2001 enige tijd afgesloten. De klim ernaartoe kost overigens wel menige zweetdruppel: er zijn 354 traptreden te bedwingen. Sinds 2009 kan weer helemaal naar de kroon worden geklommen.

Wie de rijen voor de veerboot naar Ellis Island en het Vrijheidsbeeld wil mijden, maar wel vanaf het water van het klassieke uitzicht op de skyline van Lower Manhattan wil genieten, neemt de **veerboot naar Staten Island** 4. Deze veerboten pendelen 24 uur per dag door de baai van New York. En het mooiste is: het kost helemaal niets. De veerbootterminal ligt aan de oostkant van Battery Park, net voorbij de aanlegsteiger van het veer naar Ellis Island.

→ OM DE HOEK

Vlak bij de plek waar de Staten Island Ferry vertrekt, ligt de oude vertrekhal van de veerboten naar Brooklyn. Hier kun je in de zomermaanden op de boot stappen naar **Governors Island**, het andere eilandje in de New York Bay. Het eiland werd in 2009 opgeknapt naar een ontwerp van het Nederlandse bureau voor landschapsarchitectuur West 8 en vervolgens door de Amerikaanse regering 'teruggegeven' aan het publiek. Sindsdien is het een heel populaire vrijetijdsbestemming. Een retourtje is met \$ 2 per volwassene bepaald niet duur (informatie en dienstregeling: www.govisland.org).

VEERBOOT NAAR ELLIS ISLAND

De **veerboot** vertrekt dagelijks tussen 9.30 en 17 uur vanuit **Battery Park** 1 en stopt op Ellis Island en bij het Vrijheidsbeeld. De prijs voor de boot en het museum is \$ 25, kinderen 4-12 jaar \$ 16. Kaartjes waarbij ook toegang tot de kroon is inbegrepen, kun je het beste via internet bestellen (www.statueoflibertytickets.com/tickets). Ellis Island en het Vrijheidsbeeld zijn tot 18 uur geopend. Om voldoende uit je trip te kunnen halen, zou je niet later dan om 15 uur uit Manhattan moeten vertrekken.

EEN DRANKJE NA AFLOOP

De nabijgelegen **Stone Street** 1 is bestraat met kinderkopjes en afgesloten voor verkeer. In de scheefgezakte huizen zitten authentieke kroegen en cafés, met 's zomers een terras.

ROMANTISCHE ZEILTRIP

Wie liever een romantisch tochtje door de New Yorkse haven naar het Vrijheidsbeeld maakt, boekt een zeiltocht op de historische schoener '**Adirondack**' 1. Dit is weliswaar geen koopje (\$ 72 inclusief champagne), maar zeer waarschijnlijk wel een van de hoogtepunten van je reis naar New York. De **aanlegsteiger** 5 bevindt zich op Pier 62 aan de Hudson, ter hoogte van 22nd Street, drie straten lopen vanaf metrostation 23rd Street (lijnen C en E). Kaartjes kun je online bestellen (www.sail-nyc.com) of telefonisch op 212 627 18 25. Vaak zijn nog kaarten beschikbaar voor dezelfde dag.

Uitneembare kaart 4, C 3 | **Metro 1**, South Ferry

2

Een wijk die zichzelf opnieuw uitvindt – **Ground Zero en Wall Street**

Meer dan tien jaar lang was de plek van de terreuraanslagen van 11 september 2001 een diep litteken in het hart van Lower Manhattan. Een bouwput die de New Yorkers er continu aan herinnerde dat ze zo zwaar waren getroffen. Maar vanaf 2011 is hier in razend tempo een nieuwe wijk uit de grond gestampt. Een plek die de veerkrachtigheid en de energie van deze stad als het ware viert.

One World Trade Center is de hoogste wolkenkrabber van Noord-Amerika.

In de zomer van 2014 werd het **One World Trade Center** opgeleverd, met 541 m de hoogste wolkenkrabber van Noord-Amerika. Een jaar later werd **One World Observatory** geopend, het uitkijkplatform op bijna 400 m hoogte. Van hier

heb je tegenwoordig het mooiste uitzicht over de stad. De rit erheen is bijna net zo indrukwekkend als het uitzicht. In de lift krijg je namelijk een waanzinnige multimediashow voor je kiezen, waarbij de geschiedenis van New York op spectaculaire wijze aan je voorbijtrekt.

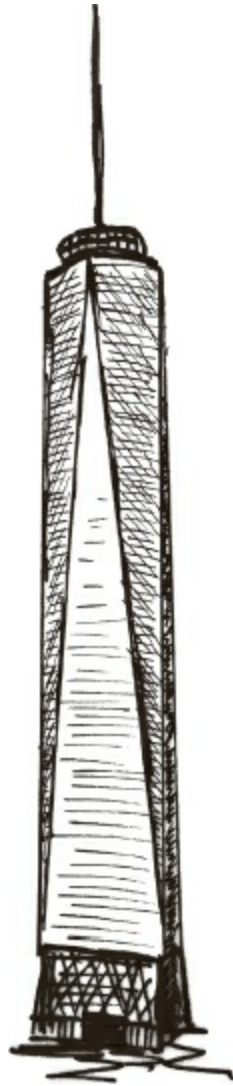

Bezoekers betreden het 9/11 Memorial and Museum door de Memorial Hall, die ter gelegenheid van de tiende herdenkingsdag van de aanslagen werd geopend.

Al op 11 september 2011, precies tien jaar na de aanslagen, was op de plek van de Twin Towers het officiële **9/11 Memorial** opengesteld. Architect Michael Arad heeft hier een imposant monument gecreëerd. De omtrek van beide torens zijn uitgespaard en langs de binnenwanden klettert water een spookachtig gat van zwart steen in. Eromheen zijn op bronzen panelen de namen van de slachtoffers gegraveerd.

In het voorjaar van 2014 opende het lange tijd omstreden **9/11 Museum** op Ground Zero zijn deuren, dat 35 m onder de waterbassins ligt. Hier daal je af via een helling, geïnspireerd op de exemplaren waarvan de hulpdiensten na de catastrofe gebruikmaakten. Een deel van de trap waarover vele overlevenden uit de brandende torens zijn gevlucht, is in het museum geïntegreerd. Hier kun je als bezoeker een heel klein beetje een idee krijgen van de paniek tijdens het vluchten voor de vlammenzee.

In het museum worden de achtergronden en de oorzaken van de aanslagen en de wereldwijde politieke gevolgen slechts terloops aangestipt. Op de voorgrond staan de gebeurtenissen van die dag en de herinnering aan de mensen die het leven lieten. De collectie omvat onder andere foto's, geluidsopnames, persoonlijke bezittingen van slachtoffers, briefjes met vermiste personen, een originele stalen draagconstructie van de Twin Towers en een uitgebrande brandweerauto. Je wordt teruggevoerd naar de verbijstering, het verdriet en de opperste verwarring van die dagen.

One World Trade Center

Het absolute architectonische hoogtepunt van de nieuwe Ground Zero Campus is echter het in het voorjaar van 2016 gereedgekomen **stationsgebouw**, de Oculus, van de Spaanse architect Santiago Calatrava. Heel New York viel over de vier miljard dollar die het project kostte, maar men is ook trots op het extravagante gebouw, dat de herrijzenis van de Feniks uit zijn as symboliseert.

OPENINGSTIJDEN

One World Observatory **1**: 285 Fulton St., tel. 844 696 17 76, www.oneworldobservatory.com, dag. half sept.-april 9-20, mei-half sept. tot 22 uur, reserveer online een tijdslot om niet in de rij te hoeven wachten, volwassenen \$ 36, senioren \$ 30, kinderen \$ 26.

9/11 Memorial and Museum **2**: bereikbaar vanuit West St. en Greenwich St., tel. 212 266 52 11, www.911memorial.org, memorial dag. 7.30-21 uur, museum zo.-do. 9-20, vr., za. tot 21 uur, volwassenen \$ 24, kinderen \$ 15

Museum of American Finance **7**: 48 Wall St., tel. 212 908 41 10, www.moaf.org, di.-za. 10-16 uur, volwassenen \$ 8, kinderen \$ 5, tot 6 jaar gratis. Het museum biedt ook wandelingen aan door het Financial District.

ETEN EN DRINKEN

Wie tijdens de lunchpauze een kop koffie wil drinken met beursmakelaars en bankiers, gaat naar **Café Financier 1** (62 Stone St., tel. 212 344 56 00, www.financierpastries.com, ma.-vr. 6.30-18.30, za., zo. 7.30-16.30 uur). Vanuit Wall Street rechtsaf William Street in, na Beaver Street een stukje via Hanover Square en dan rechtsaf Stone Street in. Verderop is deze straat met kinderhoofdjes bestraat; daar is het 's avonds een drukte van belang in de bars en de restaurants.

Een klassiek café van deze financiële

wijk is **Harry's 2** op Hanover Square (tel. 212 785 92 00, www.harrysnyc.com, ma.-za. 11-23 uur). Harry's werd al bekend door *The bonfire of the vanities* (in het Nederlands vertaald als *Het vreugdevuur der ijdelheden*) van Tom Wolfe en later door de film *Wall Street* met Michael Douglas. Het ademt nog altijd de sfeer van een echt New Yorks beursmakelaarscafé.

Bij **Trinity Place 3** (115 Broadway, ingang hoek Cedar St., tel. 212 964 09 39, www.trinityplaceny.com, ma.-vr. 11-23 uur) dineer je onder de gewelven van een authentiek bankgebouw uit 1904. Het restaurant bevindt zich achter twee ton zware kluisdeuren. De gerechten zijn van goede kwaliteit, de filet mignon kost \$ 34, wijn vanaf \$ 9 per glas.

Uitneembare kaart A/B 11/12 | Metro E, World Trade Center

Pal tegenover Ground Zero staat de **St. Paul's Chapel 3**, het kerkje waar destijds voor de vele hulpverleners en vrijwilligers werd gezorgd. Aan het hek van de kerk bevestigden mensen briefjes met foto's van vermisten. In de kapel vind je tegenwoordig een kleine tentoonstelling die aan die donkere periode herinnert.

In de Foundation Hall van het 9/11 Memorial Museum staat een stalen draagconstructie van het oude WTC.

Vanaf Liberty Street ben je zo op **Broadway**, waarop je onderweg naar Wall Street langs de **Trinity Church** 4 komt. Deze kerk biedt onderdak aan de oudste kerkgemeenschap van New York, gesticht in 1696. Het neogotische bouwwerk uit 1846 is een van de mooiste kerken van de stad.

Het financiële centrum van de wereld

Recht tegenover de Trinity Church begint **Wall Street**. De smalle straat is nog altijd het symbolische centrum van de financiële markten ter wereld, hoewel de handel op deze beursvloer nog maar marginaal is. De grote deals worden vandaag de dag weinig spectaculair gesloten via computers in kantoorparken in voorsteden waar de huurprijzen lager liggen. Evengoed is er bij de ingang van de beurs op de legendarische **Corner** 5, de hoek van Wall Street en Broad Street, bij het begin van de beurs om 9 uur en rond de sluiting om 16 uur nog altijd iets van de sfeer te bespeuren uit de dagen dat hier daadwerkelijk over het lot van de wereld werd beslist.

Nog een plek met geschiedenis: slechts vijf minuten lopen van Wall Street ligt op Broadway **Zuccotti Park**, dat in 2011 drie maanden lang werd bezet door demonstranten van de Occupy Wall Street-beweging.

Veel grote banken zijn na 9/11 uit deze omgeving weggetrokken. Nu herbergen de mooie wolkenkrabbers van zo'n honderd jaar geleden overwegend luxueuze appartementen. Toch is bijvoorbeeld de Deutsche Bank nog altijd gevestigd aan **Wall Street** 6 en om de hoek, in Pine Street, staat ook nog het kantoor AIG, een van de hoofdverantwoordelijken voor de crash van 2008.

'The Charging Bull' in het Financial District werd een symbool van Wall Street.

→ OM DE HOEK

Vlak bij de beurs is op Wall Street in 2007 het **Museum of American Finance** 7 geopend. Het museum heeft zeer snel op de financiële crisis gereageerd: behalve over de geschiedenis van de mondiale financiële markten (de permanente collectie) word je hier ook uitvoerig en begrijpelijk geïnformeerd over financiële crises en de oorzaken ervan. Het gebouw waarin het is gevestigd, is een onder monumentenzorg vallende wolkenkrabber uit 1928, waarin vroeger de oudste bank van Amerika resideerde, de Bank of New York.